

НАГРАДА ХОСЕ ДОНОСО

Аргентинска списатељица Саманта Швеблин овогодишњи је добитник Награде Хосе Доносо за књижевност, коју сваке године додељују чилеански Универзитет у Талку и банка Сантандер. Међународни жири у образложењу једногласно донете одлуке истиче „дестабилизујући наратив, егзактност прозе и ревитализацију латиноамеричке приповетке у делу Саманте Швеблин”. Председница жирија Дунија Грас примећује да Швеблинова „не само што архитектонски прецизно конструише приповест него и оживљава велику традицију приповедања са Рио Плате, надовезујући се на велике претходнике као што су Кирога, Борхес, Кортасар и Бјој Касарес”.

Награда се састоји од медаље, дипломе и педесет хиљада долара. Иberoамеричку Награду Хосе Доносо за књижевност установио је Институт за хуманистичке студије Хуан Игнасио Молина Универзитета у Талку 2001. Осим промоције најзначајнијих латиноамеричких интелектуалаца, она је замишљена и као омаж чилеанском писцу Хосеу Доносу, пореклом из региона Мауле у Чилеу.

НАГРАДА ФОРМЕНТОР – ПОДВИГ ЧИТАЊА

Руској књижевници Људмили Улицкој додељена је Награда Форментор 2022. у петак, 23. септембра, током отварања традиционалних књижевних разговора који се сваке године одржавају на шпанском острву Мајорка. Добитница је том приликом прочитала беседу под насловом „Подвиг читања”, у којој је говорила о

својим „опасним читањима”, о ономе што не воли да чита и претњама личним слободама у Русији. Подсетила је да се њено детињство и младост поклапају са временом када је у њеној земљи била забрањена „важна књижевна фондација”, а уређивање и издавање Достојевског могло је изгледати веома сумњиво. „Прошло је много година пре него што сам успела да схватим ту границу између дозвољеног и забрањеног”, рекла је. „Прошло је шест деценија откако сам започела своја опасна читања и са сигурношћу тврдим да је од 1960. структурирана читава индустрија тајних читања која су у принципу постојала из три различита извора”, додала је, мислећи на књиге које нису званично објављене, књиге уништене после објављивања и оне унете из иностранства. Улица се, такође, присетила како су одређена забрањена дела могла да доведу до избацивања са универзитета, губитка посла или чак до затвора, а ипак су их читаоци тражили. Навела је и свој пример када је продала дијамантски прстен наслеђен од баке да би купила примерак Набоковљевог романа *Дар*. „Морам признати, никада нисам пожалила што сам изгубила прстен. Књига се показала као прави дијамант; читали смо је много пута ја и сви моји пријатељи”, признала је. Такође је испричала како су се 1990, када је у Русији усвојен закон којим се укида цензура, у року од две године у књижарима појавиле све књиге које су сматране „опасним”. „Истина је да данас никога не приводе због књиге. Никога више не интересује подвиг читања. Поставши саставни елемент живота, данас се оно претворило у необавезно задовољство”.

Награда Форmentor додељује се од 2011. и представља обнову истоименог међународног књижевног признања које се делило од 1961. до 1967. Била је замишљена као пандан Нобеловој награди за књижевност, са идејом да се ода признање авангардним ауторима, недовољно признатим изван својих националних граница, а самим тим укаже на виталност естетске традиције, њену смелост и луцидност и култивише добар укус. „Дивљење свему што је боље, свему што се истиче. Почаст културној елеганцији. Почаст креативној енергији књижевне имагинације”, стајало је у прогласу награде. Жири су чинили издавачи из Шпаније, Француске, Италије, Велике Британије и Западне Немачке, који су се надали да ће освојити монопол на западноевропском тржишту квалитетне литературе, али је због међусобних несугласица награда угашена. Име је добила по месту на шпанском острву Мајорци где су се издавачи састајали од 1959. и организовали књижевне колоквијуме. После неколико година, састанци су морали да буду измештени из Шпаније јер је диктатор Франко у њима нањушио „интелектуално дисидентство”.

IN MEMORIAM: ХАВИЈЕР МАРИЈАС (1951–2022)

Шпански романиста, превођен широм света и колумниста *Ел Ђауса*, годинама је служио за кандидата за Нобелову награду за књижевност. Но, пут до светске славе водио је преко чувене емисије на немачкој телевизији „Књижевни квартет” Марсела Рајх-Раницког почетком деведесетих година. Превод његовог седмог романа *Срце ѿако бело* (*Corazón tan blanco*) изашао је у Немачкој после доста перипетија и одбијања пет издавача. „Једног дана су ми узбуђено јавили да ће се о мени говорити у емисији Рајх-Раницког, што ме је изненадило, мислио сам да је то типична емисија о књигама какве се емитују увече”, испричао је Маријас поводом двадесет и пете годишњице објављивања романа. Али у Немачкој је ова „емисија о књигама” била једна од најпопуларнијих на телевизији, а њен водитељ – истовремено и један од најеминентнијих немачких критичара XX века – Маријасов роман дизао је у небеса и изричито захтевао: „Ова књига би требало да буде прва на немачким листама бестселера”. И у томе је успео.

Маријас је био један од најплоднијих савремених шпанских књижевника, објавио је шеснаест романа који су преведени на четрдесет и шест језика (на српском су изашли *Срце ѿако бело*, *Све душе*, *Суѿра у боју мисли на мене*, *Сенѿименијални човек*, *Црна леђа времена*, *Оѿака нарав* и *Занесеносѿ*). Родио се у породици интелектуалаца, отац Хулијан је био професор филозофије, а мајка Долорес Франко Манера преводилац. Део детињства је провео у САД, где је отац предавао филозофију на Универзитету у Јејлу. Дипломирао је филозофију и књижевност, а докторирао енглеску филологију. Преводио је значајне енглеске и америчке писце на шпански, попут Лоренса Стерна, Р. Л. Стивенсона, Конрада, Фокнера, Набокова, Воласа Стивенса и других. Иако је остао без највећих књижевних признања, попут Нобела и Награде Сервантес, овенчан је важним наградама, као што су Форментор, Хосе Доносо, Аустријска државна награда за књижевност и Ромуло Галегос, поред осталих. Преминуо је 11. септембра.

Маријасову стилску особину која је била вредна књижевних награда савршено описује Алберто Олмос: „Проза Хавијера Маријаса једна је од најмоћнијих на шпанском језику, и једна од најутицајнијих. Готово непорециво представља концепт књижевности као интелектуалног артефакта или скулптуре значења. Када прочитате Маријасову страницу, осећате надмоћ језика. Дуга фраза

– готово анатемисана у савременој прози – на крају иде још даље, изван онога што говори, изван онога што мислите да каже; она се дотиче сложености света, ваше представе о том свету.”

Приредио
Преграј ШАПОЊА